

Nadějí kosmonautiky jsou dnešní děti

Rozhovor s Milanem Halouskem, zakladatelem vzdělávacího spolku KOSMOS-NEWS

Milan Halousek¹, Jana Žďárská²

¹Vzdělávací spolek KOSMOS-NEWS, 530 02 Pardubice; milan@halousek.eu

²Fyzikální ústav AV ČR, Na Slovance 2, 182 21 Praha 8; zdarskaj@fzu.cz

Potkal se snad s každým astronautem, vlastní stohy fotografií s jejich vlastnoručními podpisy a pomohl vyslat do vesmíru českého Krtečka. Kdo? Milan Halousek – vášnivý popularizátor kosmonautiky a předseda Astronautické sekce České astronomické společnosti. S námi hovořil nejen o kosmonautice – své ohromné i náročné celoživotní vášni –, kterou v rámci vzdělávání předává dál především mládeži: „Nejraději přednáším pro menší děti. Je na nich hodně znát radost z nových informací.“

Jana Žďárská: Vaše pracovna přetéká fotografiemi, archivními dokumenty a krtečky kosmonauty všech velikostí. Kosmonautikou doslova žijete. Mohl byste nám popsat, co se vám při vyslovení tohoto slova jako první vybaví?

Milan Halousek: Krása vesmíru spojená s nejmodernějšími lidskými technologiemi. Dobrodružství, odva-
ha a velká výzva pro všechny, kteří si sednou do malin-

Obr. 1 Léto roku 1961 – a asi jedna z mých úplně prvních fotografií. Už tehdy jsem rád spal a to mě vydrželo dodnes...

ké kabiny na špičce rakety naplněné vysoce výbušným palivem a vydají se do míst, kde dosud skoro nikdo nebyl. A poznají na vlastní oči, že je Země skutečně kulatá!

■ **JŽ:** Pojďte lehce nahlédnout do doby vašeho dětství. Vzpomenete si, kdy jste se s kosmonautikou vlastně poprvé setkal?

MH: Tak to si vybavuji určitě – i když vzhledem k té době samozřejmě poněkud mlhavě. Bylo to nezapomenutelné slavné přistání prvních pozemšťanů na Měsíci v roce 1969. Bylo mi tehdy osm let a byl to pro mě velmi zajímavý večer, strávený na prázdninách u babičky s tou výsadou, že jsem nemusel jít brzy spát. Dívali jsme se na televizi a já si dodnes vzpomínám na podivné „duchy“ na obrazovce i na to, jak babička vyprávěla, že lidé poprvé přistáli na Měsíci.

■ **JŽ:** Byl to tedy právě ten impuls, který vás ke kosmonautice nasměroval?

MH: Nikoliv. Já jsem se ke kosmonautice dostal poměrně velkým obloukem. Už jako středoškolský student jsem začal sbírat autogramy. Byl jsem vůbec takový nadšený sběratel. Jak jsem měl něčeho více než tři kusy, tak jsem to hned sbíral – ať už to byly známky, etikety od sirek nebo třeba odznaky.

■ **JŽ:** Od zápalek je ale ke kosmonautice poměrně daleko. Dříve se sbíraly také autogramy herců nebo zpěváků – to bylo vždycky radosti, když někdo takový podpis získal. Vy jste si však vybral autogramy astronautů. To muselo být obzvláště složité takový podpis získat, ne?

MH: I já jsem tehdy ve své sběratelské vášni sbíral autogramy různých slavných a zajímavých osobností.

Obr. 2 Můj první sběratelský portrét. Na stěně za mnou je část mé sbírky amerických astronautů (kolem roku 1985).

A v oné době jsem se setkal s jedním kolegou sběratelem, jenž mě následně inspiroval k tomu, abych si napsal o autogramy slavných astronautů do NASA.

■ *JŽ: Zní to skoro neuvěřitelně – že by slavní američtí astronauté posílali svoje podepsané fotografie sběratelům do Československa. Skutečně vám něco přišlo?*

MH: Bylo to neuvěřitelné, ale skutečně přišlo. První fotografie s podpisem a věnováním mi přišla od Alana Sheperda, prvního amerického astronauta a pátého člověka, který stanul na Měsíci. A vzápětí dorazila i fotografie Charlese Conrada, který byl na Měsíci jako třetí.

■ *JŽ: Stejně je neuvěřitelné, že se k němu váš požadavek dostal. Navíc ze socialistické země – tedy zpoza „opony“...*

MH: No vidíte, a dostal. Stačilo požádat o jeho fotografii, napsat zpáteční adresu a zaslítku adresovat do NASA v americkém Houstonu. A udivující bylo i to, s jakou rychlostí na americké straně všechno proběhlo.

■ *JŽ: Zkusil jste si vyžádat fotografie i ze Sovětského svazu?*

MH: Ano, psal jsem pravidelně i sovětským kosmonautům. Napsal jsem jméno kosmonauta, adresu Hvězdného městečka a čekal. Jenže sovětské kosmonauty neměli k dispozici tak krásné a veliké barevné fotografie jako Američané, a proto posílali jen podepsané kartičky a občas malou černobílou fotografii.

■ *JŽ: Vy jste ovšem nezůstal jen u podpisů a fotografií a postupně jste žádal více, že?*

MH: Ano, a začalo to zcela nenápadně. Zjistil jsem, že mám sice fotografie a podpisy známých astronautů, ale vlastně o nich nic moc nevím. A tak jsem si začal shánět informace. Ale to víte, tehdy nebyl žádný inter-

net, bylo to ještě dávno před sametovou revolucí, a proto jsem pátral především v knihovnách. Zjistil jsem, že Československá tisková kancelář vydávala pravidelně takové malé specializované brožury, tzv. dokumentační přehledy, kde bylo doslova všechno včetně kontaktů – třeba právě na NASA. A NASA zase ve svých dokumentech zveřejňovala kontakty na svoje dodavatele. A to bylo něco pro mě.

■ *JŽ: Začal jste si dopisovat s dodavateli?*

MH: Doslova tak. Získat totiž další informace o dodavatelích kosmického programu, tomu prostě sběratel nemá šanci odolat.

■ *JŽ: A jaké materiály se vám tímto způsobem podařilo získat?*

MH: Byla toho spousta. Asi nejzajímavější byla korespondence se švédskou firmou Hasselblad, která pro kosmický program Apollo zajišťovala fotoaparáty. Poslali mi obálku doslova naditou materiály. Ale komunikoval jsem i s firmami, které pro kosmonauty zajišťovaly jídlo nebo skafandry.

■ *JŽ: Mohl byste nám přiblížit, jaké informace jste získal od firem, které zajišťovaly kosmonautům jídlo? O tom se vždycky hodně diskutovalo – co a jak kosmonauté na oběžné dráze jedí. Dozvěděl jste se nějaké zajímavé, či dokonce pikantní podrobnosti?*

MH: Pikantní asi moc ne. Už je to dlouho, některé ty materiály jsem už dávno rozdál dalším kolegům sběratelům, které to taky zajímalo. Něco z toho ale ještě možná pořád na půdě ve svém archivu mám. Byly tam krásné barevné brožury, představující celý proces přípravy jídla pro vesmírné lety, a to od výběru potravin přes jejich zpracování až po uchování ve speciálních plastových sáčcích na palubě. Jeden takový sáček jsem dokonce dostal i na ukázkou. Už je bohužel pryč, kdysi jsem ho někomu asi půjčil a už se mi nevrátil zpět. V těchto brožurách bylo i množství tabulek a různých přehledů o nutričních a výživových hodnotách jednotlivých připravených dávek jídla. Byly zde publikovány i kompletní jídelníčky posádek amerických raketoplánů a spousta fotografií kosmonautů, jak na palubě raketoplánu nebo na stanici MIR (Mezinárodní vesmírná stanice ISS tehdy ještě neexistovala) ta jídla s úsměvem konzumují. Pamatuji si, že v každé brožuře byly i další názvy a adresy subdodavatelů, ale těm jsem už většinou nepsal. Pro moje poznání

Obr. 3 Americký astronaut Charles Duke se prošel jako desátý pozemšťan po měsíčním povrchu. Setkal jsem se s ním v roce 2005 při jeho přednášce v Praze.

Obr. 4 Kabina kosmické lodi Sojuz 28, ve které letěl v roce 1978 do vesmíru první československý kosmonaut Vladimír Remek. Dnes je vystavena v Leteckém muzeu ve Kbelích.

stačilo to, co jsem dostal od těch hlavních, velkých dodavatelů. Byla to zajímavá doba, dnes bych dostal maximálně tak e-mailem odkaz na webové stránky, kde je teď všechno toto kompletně uvedeno.

■ *JŽ: Při takové kosmonautické vášni – nechtěl jste se kosmonautice věnovat i ve vašem profesním životě?*

MH: Vystudoval jsem elektrotechnickou průmyslovku, obor slaboproud, a poté jsem pracoval pro Správu spojů a později Telecom. Tato práce mě hodně bavila, a tak jsem se kosmonautice i nadále věnoval spíše jako svému velkému koníčku.

■ *JŽ: Trošku mi vrtá hlavou, jak to fungovalo, když vám za socialismu chodily obálky z „nepřátelských“ USA? Neměl jste s tím nějaké potíže a nechodily vám tyto obálky například otevřené?*

MH: V civilním životě to nebyl ani tak velký problém, ale oříškem se to stalo na vojně. Sloužil jsem v té době tady v Pardubicích u zpravodajské služby a přišel mi domů dopis od Christiaana Barnarda, lékaře z Jihoafrické republiky, který jako první provedl v roce 1967 úspěšnou transplantaci srdce. Já jsem mu totiž v minulosti psal, ale odpověď dorazila až po třech letech, kdy už jsem byl na vojně.

■ *JŽ: A předpokládám, že zásilka dorazila doporučeně. Jak jste si ji za této svízelné situace dokázal na poště vyzvednout?*

Obr. 5 Při svých cestách za kosmonautikou jsem potkal více než dvě stě mužů a žen, kteří měli to štěstí, že mohli vidět naši planetu z vesmíru. V roce 2013 jsem se ve Vídni setkal například s první čínskou astronautkou Liu Yang.

MH: To byla závažná akce. Vojenští důstojníci mě naložili do služebního vozidla, doprovázel mě politruk a pracovník kontrašpionáže a jeli jsme společně na poštu zásilku vyzvednout. Bylo to na pováženou – nikdo nechápal, jak mi mohou chodit dopisy z JAR, když to byl vlastně náš potenciální nepřítel.

■ *JŽ: A směl jste si zásilku ponechat?*

MH: Dopis byl protokolárně otevřen a bylo zjištěno, že: „Uvnitř je fotografie staršího muže s textem, z něj bylo identifikováno jméno Milan Halousek“. A já jsem musel podat vysvětlení, že je na fotografii Dr. Christiaan Barnard, lékař z JAR, a co a proč psal právě mě.

■ *JŽ: Postupně jste nashromáždil velké množství pozoruhodných materiálů. Měl jste nějakého kolegu či kamaráda, který měl stejný zájem a se kterým jste se mohli sbírkami probírat a třeba i leccos směřovat?*

MH: Byla to skutečně spousta materiálů, které jsem dával dohromady mnoho let. Nejprve jsem dělal takové malé soukromé výstavy pro své kamarády. A teh-

Obr. 6 Jako člen poradního výboru ředitele ESA pro vzdělávání jsem navštívil i Výcvikové centrum evropských astronautů v Kolíně nad Rýnem. Na fotografii z roku 2014 jsem uvnitř trenažéru evropského modulu Columbus Mezinárodní vesmírné stanice ISS.

dy mě požádala moje kamarádka a zároveň učitelka na základní škole, zdali bych mohl kosmonautiku představit jejím žákům. Psal se rok 1984, takže žádný dataprojektor ani počítač – jen rozpálený zpětný projektor, na který jsem pokládal ty nejcennější archivní materiály (v současnosti mají tyto fotografie s autogramy vysokou cenu a autogramy na nich byly psány obyčejnou fixou). Dnes už bych to neudělal, jelikož hrozilo velké riziko poškození takové vzácnosti. Dnes už mám všechny důležité a vzácné autogramy naskenované v počítači a originály bezpečně uloženy v bankovní schránce.

■ *JŽ: Pak ale přišla sametová revoluce a o něco později i všemocný internet. A vše, co jste tak dlouho a složitě vykořisťoval, bylo najednou možné získat na pár kliknutí myší. Jaký jste z toho měl pocit?*

MH: Ano, to byla velká změna. Ale musím říci, že až tolik mě zase neovlivnila. Když jsem informace získával, byla to v podstatě ta nejlepší doba, protože ti nejslavnější američtí astronauté z programu Apollo již dolétali, ale byli stále ještě v NASA a nebyli ani příliš staří. A tak i na takové sběratele, jakým jsem byl já, rychle a většinou velice vstřícně reagovali. Později ov-

Obř. 7 U pracovního stolu v pražském sídle České kosmické kanceláře.

šem z NASA odešli a jejich soukromé adresy by pro případnou korespondenci jistě k dispozici nebyly.

■ *JŽ: Vzpomenete si na vaši první oficiální veřejnou výstavu?*

MH: Moje opravdu první veřejná výstava byla u nás v Pardubicích v kině JAS. Na podzim roku 1995 šel právě do kin film Apollo 13 a já jsem při této příležitosti uspořádal ve foyeru kina svoji výstavku. Pojal jsem ji stylově – vedle originálních fotografií skutečných astronautů s jejich podpisy jsem instaloval zároveň informace o hercích, kteří je v tomto kultovním filmu ztvárnili, a řadu autentických novinových článků z roku 1970, kde se o skutečném průběhu mise Apollo 13 psalo. Výstava měla veliký úspěch a můj tehdejší skutečně první honorář tvořilo pár volňásků do kina. Dnes bych k tomu už mohl přidat i podepsané fotografie zachycující herce z tohoto filmu, kupříkladu Toma Hankse, Billa Paxtona a Kevina Bacona. Už jsem si je doplnil do sbírky – vždyť to byli svým způsobem také astronauté.

■ *JŽ: Postupně se o kosmonautice začalo více hovořit a vy jste měl v této oblasti poměrně velký náskok. Pustil jste se tedy do popularizace?*

MH: Ano, a velmi rád. V roce 2003 se zakládala Česká kosmická kancelář a já jsem byl téměř u toho. Říkám téměř, protože když mi to poprvé pan ředitel doc. Kolář nabídl, tak jsem tehdy ještě odmítl. Ale druhou nabídku jsem již přijal a od roku 2006 jsem zde nastoupil jako vedoucí odboru vzdělávání a studentských aktivit.

■ *JŽ: Shromažďoval jste fotografie, podpisy a další podobné materiály. Toužil jste se setkat s kosmonauty i osobně a kdy se vám to poprvé podařilo?*

MH: Tím prvním byl samozřejmě Vladimír Remek. Byl jsem tenkrát ještě na střední škole, když jsme krátce po jeho letu (v březnu 1978) pořádali branný závod a on byl naším hostem. Tenkrát jsem s ním ale osobně ještě nemluvil.

■ *JŽ: Vladimír Remek¹, první československý kosmonaut, a jeho zajímavý příběh... Jak na vás zapůsobil tento cílevědomý člověk a kdy jste s ním měl možnost poprvé hovořit?*

MH: Hodně se dodnes řeší to, že Československo „dostalo“ první pozici mezi všemi státy programu In-

terkosmos jako „omluvu“ Sovětského svazu za srpnovou invazi v roce 1968. Nebylo tomu tak! To naše „první místo“ bylo dané tím, že českoslovenští vědci i technici byli v té době v programu Interkosmos neaktivnější. A na výzkumných programech, kdy Sovětský svaz dodával nosnou raketu a vlastní družici a další spolupracující státy přístrojové vědecké vybavení, mělo Československo zdaleka nejvyšší počet vědeckých přístrojů. Teprve za námi byli Východní Němci, Maďaři, Poláci a další státy tehdejšího socialistického bloku.

Ale zpátky k dotazu. Každý, kdo chce dosáhnout nějakého významného cíle, musí být cílevědomý. A letět do vesmíru, to je hodně vysoko postavený cíl. To platilo v době letu Vladimíra Remka a to platí i dnes, kdy se snad přiblížila cesta dalšího Čecha do vesmíru.

Já jsem se tehdy v sedmdesátých letech minulého století potkal s panem Remkem na několika besedách, v Pardubicích i v Praze. Přitom jsem ho určitě požádal i o autogram, už si ale nevybavuji detaily.

■ *JŽ: Spolupracoval jste s Vladimírem Remkem v oblasti popularizace. Čemu jste se věnovali a jak na tuto spolupráci vzpomínáte?*

MH: Vladimír Remek je už dlouhá léta patronem našeho vzdělávacího projektu „Expedice Mars“, ve kterém hledáme už skoro 20 roků mladé české a slovenské kosmonauty. Tady se s ním setkávám již dávno. Ale potkáváme se i na řadě dalších akcí – konferencích, besedách, přednáškách. Některé přednášky a besedy pro něj i připravuji a moderuji. Takže naše spolupráce je celkem pravidelná a různorodá. A občas zajišťuji pro zahraniční kolegy sběratele i podepsání fotografií do jejich sbírek. Pořád je o našeho kosmonauta ve sběratelském světě velký zájem, v poslední době přišly žádosti o jeho podpis například i z Číny, Spojených států, Indie, Malajsie, pravidelně píší sběratelé ze Slovenska, Německa nebo Polska. A samozřejmě i čeští sběratelé autogramů jeho podpis ve sbírce také chtějí mít.

■ *JŽ: A který z kosmonautů je váš nejoblíbenější?*

Obř. 8 Na Pražany jsem v roce 2016 shlížel z vysokého billboardu, kam mě přivedla dlouholetá spolupráce s charitativním projektem „1000 statečných“, věnujícím se onkologicky nemocným dětem.

» Moje opravdu první veřejná výstava byla u nás v Pardubicích v kině JAS. Na podzim roku 1995 šel právě do kin film Apollo 13 a já jsem při této příležitosti uspořádal ve foyer kina svoji výstavku. «

1 J. Žďárská: Pod námi planeta Země. Čs. čas. fyz. 73, 490–497 (2023).

Obr. 9 Americká astronautka Dottie Metcalfová (vpředu vlevo v modré kombinéze) se při návštěvě Prahy v roce 2017 setkala v Americkém centru s vybranými českými studenty zapojenými do vzdělávacích programů Expedice Mars a Space Academy, zaměřených na fyziku, kosmonautiku a astronomii.

MH: To bude určitě Andrew Feustel. Hodně jsme toho spolu prožili při našich společných cestách po České republice v roce 2011 a 2019, kdy se uskutečnila spousta besed našeho programu „Do kosmu s Krtkem“. A pak samozřejmě Vladimír Remek, se kterým často a rád spolupracuji. Jsou ale i další, na které rád vzpomínám. Například na setkání s prvním slovenským kosmonautem Ivanem Bellou nebo jeho náhradníkem Michalem Fulierem. Nezapomenutelná byla i setkání s americkými astronauty s českými kořeny –

Jimem Lovellem (Apollo 13) nebo Eugenem Cernanem (Apollo 17). Vyzařovala z nich taková zvláštní pokora, že jim bylo umožněno dostat se tam, kam mohlo jen velice málo „pozemšťanů“. Neumím to ani přesně popsat. Ale zanechalo to ve mně stopu.

■ *JŽ: V roce 2011 a 2018 jste byl jedním z organizátorů velkého vzdělávacího projektu „Do kosmu s Krtkem“, při kterém právě americký astronaut Andrew Feustel² vzal s sebou do vesmíru figurku Krtčka a potom ji dovezl do České republiky. Jak celá akce probíhala?*

MH: Celý tenhle projekt vymyslela Indira Feustelová, manželka astronauta Andrewa Feustela. Ona má totiž české kořeny – českou maminku –, a tak chtěla, aby její muž s sebou do vesmíru vzal něco, co by připomínalo právě rodnou zemi její maminky. Oslovila proto Astronomický ústav AV ČR a domluvili se na tom, že s jejím mužem k Hubbleovu vesmírnému dalekohledu „poletí“ v roce 2009 básnická sbírka Jana Nerudy Písně kosmické – dnes je můžete zhlédnout v muzeu na Ondřejovské observatoři. Když se Andrew chystal na druhou cestu do vesmíru v roce 2011 na Mezinárodní kosmickou stanici ISS, tak ho již na palubě raketoplánu Endeavour doprovázel náš Krtek astronaut. Devatenáct centimetrů vysoká plyšová figurka výtvarníka Zdeňka Milera. Chtěli jsme, aby tahle dětmi milovaná pohádková postavička propojila dětský svět a svět složité vědy a technologií, kterými létání do kosmu bezesporu je. Myslím, že se nám to povedlo, Krtek dodnes jezdí za dětmi po celé České republice a „vypráví“ o tom, co ve vesmíru při svém letu prožil. Máme mnoho úžasných fotografií Krtka z paluby ISS a děti si jejich prostřednictvím udělají alespoň základní představu o tom, jaké to je letět do vesmíru a žít tam.

■ *JŽ: Do vesmíru letělo 611 astronautů. Kolik podpisů tedy vlastně máte?*

Obr. 10 Za dlouholetou vzdělávací a popularizační práci s českou mládeží jsem v roce 2022 obdržel z rukou ministra školství jedno z nejvyšších ocenění Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy – bronzovou medaili MŠMT Za významnou pedagogickou, výchovnou a vědeckou činnost.

2 J. Žďárská: Viděl jsem zapadat Zemi. Čs. čas. fyz. 69, 237–239 (2019).

MH: Z těch 611 mi jich chybí necelých 50. Jsou to především ti takzvaně „nesehnatelní“, jako například členové posádek Sojuz 11 nebo Apollo 1, kteří zahynuli. Přes 200 astronautů jsem také potkal osobně. Například ve Vídni na světovém kongresu kosmonautů v roce 2016 jsem jich potkal skoro stovku. Z této akce mám ve své sbírce krásnou fotografii, na kterou se mi osobně podepsalo více než 80 z nich. A co se týče těch dvanácti amerických astronautů, co byli na Měsíci – tak jsem se setkal s pěti. Ale ve sbírce mám podpisy od všech!

■ *JŽ: V rámci programu Evropské kosmické agentury (ESA) se jedním z nových evropských astronautů stal také český bojový pilot Aleš Svoboda³, který v roce 2022 uspěl ve výběrovém řízení ESA a je členem záložního týmu. Jak to na vás zapůsobilo a jak vnímáte tuto situaci nyní, když víme, že díky vysoké finanční náročnosti tohoto projektu Aleš Svoboda zatím do vesmíru nepoletí?*

MH: Z výběru Aleše Svobody do oddílu ESA mám velkou radost. Nevadí ani, že se nedostal do malé skupiny pěti tzv. „kariérních astronautů“, kteří se budou připravovat na dlouhé, několikaměsíční mise do vesmíru. Oddíl „rezervních astronautů“ nabízí celkem zajímavé možnosti, jak se do vesmíru podívat. To nám předvedl v lednu 2024 švédský astronaut Marcus Wandt, kolega Aleše Svobody z výcvikového oddílu ESA, který se na ISS vypravil se soukromou společností AxiomSpace.

Důležité je ze strany České republiky intenzivně pracovat na podpoře Aleše Svobody, připravit dobré vědecké experimenty, ale i dobrý vzdělávací a popularizační program. A ono to dříve nebo později vyjde – a z vesmíru opět zazní čeština!

A pamatujeme na to, že máme ještě jedno „želízko v ohni“ – známý český choreograf a tanečník Yemi byl už vybrán do mezinárodní posádky kosmického letu „dearMoon“, při kterém skupina osmi umělců z různých

Obr. 12 S mikrofonem před posluchači – povídáme si o historii, současnosti i budoucnosti kosmonautiky.

ných oblastí společně s japonským miliardářem a filantropem Jusaku Maezawou obletí Měsíc. A potom tyto svoje zážitky představí ve své umělecké tvorbě. Ale myslím si, že než tato výprava odstartuje, tak ještě mnohokrát oběhne naše Země kolem Slunce.

■ *JŽ: Jste velký nadšenec pro kosmonautiku. Navštívil jste některé kosmické středisko, abyste to všechno viděl na vlastní oči?*

MH: V Evropě jsem navštívil většinu, ale v Americe jsem dosud nebyl. Netroufnu si totiž na ten dlouhý let. Mým snem je zajet se podívat na Bajkonur na start rakety s lidmi do vesmíru. Avšak mám obavu, že vzhledem k mému věku a zdravotnímu stavu a také politické situaci, která panuje nyní ve světě, mně to asi také nevyjde. Ale je fajn, že je dnes možné sledovat všechny starty raket on-line na internetu a být tak „téměř“ při tom.

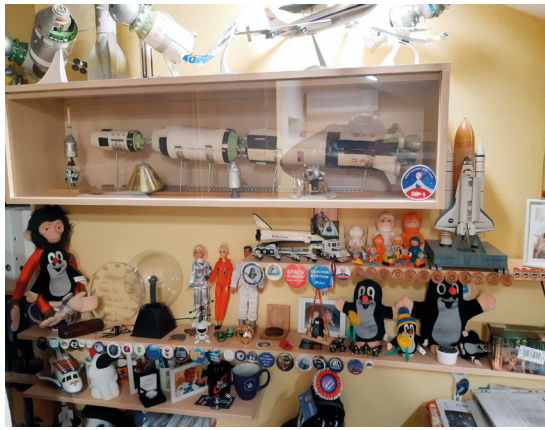
■ *JŽ: Přesto bych se vás ráda zeptala, zdali byste se chtěl podívat třeba na ISS?*

MH: Mě se na to novináři občas ptají a já to vždycky odbudu tím, že to není možné, protože vážím jako dva kosmonauti dohromady a dopravit mě tam by bylo strašně drahé. Hypoteticky bych samozřejmě velice

3 J. Žďárská: Vymění Gripen za kosmickou loď? *Tajemství vesmíru* 4, 26–30 (2023).

Obr. 11 V roce 2019 na brněnské hvězdárně s americkým astronautem Andrewem Feustelem a 19centimetrovým nehořlavým Krtkem astronautem, kterého měl s sebou na Mezinárodní vesmírné stanici ISS v roce 2011.

Obr. 13 Moje sbírka – to nejsou pouze podepsané fotografie kosmonautů a astronautů z celého světa, ale i modely, knihy, figurky a vše další, co s vesmírnými lety nějak souvisí...

chtěl. Asi by bylo ideální, kdybych se nějakým kouzlem najednou octnul tam nahoře. Na ISS by se mi nadmíru líbilo, protože je tam stav beztlíže (přesněji tedy mikrogravitace!), a navíc se tam můžete pohybovat volně, jen v tričku a šortkách, kdežto na Měsíci by člověk musel být uvězněný ve skafandru. A dokud se nevyvinou bionické skafandry, tak mě na Měsíc či Mars hned tak nikdo nedostane.

■ **JŽ:** Jak vnímáte současnou situaci v pilotované kosmonautice, když se plánují kosmické lety na Měsíc a na Mars?

MH: Program ARTEMIS americké NASA aktuálně počítá s tím, že první lidé přistanou znovu na Měsíci někdy koncem roku 2026. Ale je možné, že dojde opět k dalším odkladům, jako se již i v tomto případě stalo několikrát. Termínové posuny jsou dnes v kosmonautice úplně běžné. Posuny v čase a navyšování ceny. Každopádně se na Měsíc do konce tohoto desetiletí určitě vrátíme a u jeho jižního pólu vybudujeme stálou základnu. A až si na Měsíci vyzkoušíme, jaké to je žít mimo naši planetu Zemi, tak se vydáme na Mars. To bude někdy po roce 2035, spíše blíže k roku 2040. Do té doby si na měsíční základně vyzkoušíme a ověříme všechny důležité systémy a technologie, které na Marsu budeme potom potřebovat.

Ale nezapomínejme, že Měsíc je výhledovým cílem i Číny, ta by tam se svojí posádkou chtěla přistát brzy po roce 2030. A dokonce i Indie již vyhlásila svůj záměr přistát na Měsíci. I když Indy ještě čeká testování jejich nové kabiny pro posádku, tak už někdy v příštím roce,

Obr. 14 Gumová kachnička, želvy Ninja, Hello Kitty, ale i zubní kartáček – všechno s kosmickou tematikou.

nebo v roce 2026 se nejspíše dočkáme prvních indických kosmonautů ve vesmíru. Jak Čína, tak i Indie jsou momentálně v kosmonautice velice aktivní.

■ **JŽ:** Hlavním cílem „znovudobytí“ Měsíce je především výstavba výzkumné stanice. Kde by měla být umístěna a k čemu by měla prioritně sloužit?

MH: Jak už jsem zmínil, základna se plánuje přesně na jižním pólu Měsíce. Tam je velký impaktní kráter Shackleton, který je z vědeckého hlediska nesmírně zajímavý. Odborníci předpokládají, že uvnitř tohoto kráteru, v hloubce přes 4 km, by mohl být uchován nepoškozený materiál z doby, kdy se Měsíc, a vlastně i naše Země, tvořily. Na okraji tohoto kráteru by vyrostla „Měsíční vesnička – Moon Village“, kde by se mohli střídát vědci z různých zemí světa. A současně by měsíční základna sloužila i jako místo, kde by si odborníci mohli vyzkoušet techniku, přístroje a všechno ostatní, co budou o pár roků později potřebovat k vybudování základny na Marsu. Protože Mars je tím hlavním cílem současné kosmonautiky!

■ **JŽ:** Jste předsedou vzdělávacího spolku KOSMOS-NEWS, který se zaměřuje především na popularizaci. Co právě pro vás popularizace kosmonautiky znamená?

Obr. 15 I několik drobných modelů raket z různých konců světa je k vidění na poličkách v mé pracovně.

MH: Snažíme se s několika kolegy, stejnými nadšenci do kosmonautiky, jako jsem já, ukazovat zajímavosti létání do vesmíru, kosmonautiky nebo astronomie jak dětem, tak i široké laické veřejnosti. Připomínáme i historii kosmonautiky a důležitá výročí. Jezdíme za dětmi do mateřských škol, za žáky základních a studenty středních škol. A za dalšími zájemci do knihoven, klubů, hvězdáren či klubů seniorů. Je zajímavé sledovat, jak široké znalosti mají naše dnešní děti, i když většina z toho pochází z televizních dokumentů nebo obrázkových encyklopedií. Není to tam vždy úplně nejspřávnější a nejpřesnější uvedené, ale díky za ten většinový obsah, který dá dětem základní představu. A na nás je potom při našich programech ty jejich kusé a neseříděné informace vzít a přerovnat v nějakém logickém sledu. Ale zase se to nesmí přehnat – je jasné, že mezi nimi asi není další Vladimír Remek či Aleš Svoboda. Ovšem pořád tady je šance, že se v nich tyto informace uchytní a ony se třeba později rozhodnou jít studovat fyziku, astronomii nebo technický obor, zaměřený například na vývoj nebo stavbu raket či družic.

■ **JŽ:** A máte šanci se to nějak dozvědět, zda některý současný student byl k výběru svého studijního oboru inspirován právě díky vaší přednášce?

MH: Před časem se na mě obrátil jeden středoškolský student s dotazem ke své maturitní práci, zaměřené na vývoj nových pohonů vesmírných strojů. A když

jsem se ho potom ptal, proč si vzal zrovna tohle téma, tak odpověděl, že před řadou roků byl na jedné mé přednášce o raketoplánech. A tak ho to zaujalo, že se rozhodl něco podobného vystudovat. Tak o něčem takovém je popularizace kosmonautiky...

■ **JŽ:** *Dlouhodobě působíte jako předseda Astronautické sekce České astronomické společnosti. V čem vidíte důležitost setkávání a spolupráce nadšenců pro kosmonautiku s podporou ČAS?*

MH: S nadsázkou říkám, že my z Astronautické sekce ČAS pašujeme nadšeným kolegům astronomům do toho jejich pozorování krásné oblohy a dalekých hvězdných světů trochu pozemské techniky. Mezi astronomy jsme v naší společnosti ve výrazné menšině, o to víc se musíme snažit.

■ **JŽ:** *Od roku 2001 jste organizátorem v současnosti největší středoevropské konference o kosmonautice KOSMOS-NEWS PARTY, určené především amatérským zájemcům o pilotovanou kosmonautiku a moderní trendy dobývání vesmíru. Mohl byste nám průběh takové „párty“ přiblížit?*

MH: Naše KOSMOS-NEWS PARTY bohužel skončila po 19 letech na restrikce kolem koronaviru covid-19. Nemohli jsme v roce 2020 ani 2021 konferenci uspořádat, a potom už se nějak nepodařilo navázat. Tedy přesněji, potom jsem cítil, že už nemám sílu tak velkou akci pořádat. Do Pardubic jezdilo přes 100 účastníků z České republiky, Slovenska, Polska, občas i Německa či Izraele. Začínalo se v pátek odpoledne, končilo v neděli v poledne, na programu bylo každoročně přibližně 15 přednášek. Mezi našimi hosty byl několikrát náš kosmonaut Vladimír Remek, jeho náhradník Oldřich Pelčák, ale třeba i první německý kosmonaut Sigmund Jähn. Na KOSMOS-NEWS PARTY přednášeli Antonín Vítek, Bedřich Růžička, Luboš Perek, Jiří Grygar, Karel Pacner, Pavel Toufar a celá plejáda dalších předních osobností české vědy nebo publicistiky, ale i zástupci českých firem a společností, které v kosmooboru působí. Bylo to krásných 19 roků, i když nepředstavitelně náročných. No, život jde dál...

Obr. 16 Je vždy velkou radostí a potěšením pracovat s nadšenými a pozornými posluchači.

Milan Halousek (*1961) je předsedou vzdělávacího spolku KOSMOS-NEWS, který si klade za cíl popularizaci kosmonautiky především mezi školní mládeží, ale i širokou veřejností. Je také předsedou Astronautické sekce České astronomické společnosti a členem Odborné skupiny pro bezbariérovou astronomii a kosmonautiku České astronomické společnosti.

V České kosmické kanceláři měl dlouhé roky na starost organizování vzdělávacích a popularizačních programů a podporu účasti českých studentů na národních i zahraničních kurzech a projektech zaměřených na moderní vědu, techniku, kosmonautiku a astronomii.

Kosmonautice a její popularizaci se věnuje od roku 1980. Od roku 2001 pořádal jednu z největších středoevropských konferencí o kosmonautice KOSMOS-NEWS PARTY, určenou především amatérským zájemcům o pilotovanou kosmonautiku a moderní trendy dobývání vesmíru. V neposlední řadě je také vášnivým sběratelem autogramů kosmonautů a všeho dalšího, co s kosmonautikou a lety do vesmíru souvisí.

V roce 2011 a 2018 byl jedním z organizátorů projektu „Do kosmu s Krtkem“, při kterém americký astronaut Andrew Feustel vzal s sebou do vesmíru figurku českého Krtčka.

V roce 2022 obdržel jedno z nejvyšších ocenění v resortu školství – medaili Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy 2. stupně za významnou vzdělávací a popularizační činnost.

Od roku 1980 uspořádal již více než 1 800 přednášek a besed o kosmonautice pro děti, studenty a veřejnost, publikoval přes 260 článků v denním tisku, odborných a populárně-vzdělávacích časopisech, natočil přes 170 televizních a více než 400 rozhlasových rozhovorů a komentářů k událostem v kosmonautice.

■ **JŽ:** *Na váš popud a pod hlavičkou Astronautické sekce byla zřízena Cena Antonína Vítka za významnou činnost v oboru popularizace kosmonautiky. Kdy byla poprvé udělena a kdo jsou její laureáti?*

MH: Čestná cena Antonína Vítka za popularizaci kosmonautiky je pojmenována po předním českém znalci, popularizátorovi a encyklopedistovi kosmonautiky Mgr. Antonínu Vítkovi, CSc., (1940–2012). Toto ocenění je udělováno každoročně vybrané osobnosti za významnou dlouhodobou činnost při popularizaci kosmonautiky a vědních oborů s kosmonautikou souvisejících. Astronautická sekce ČAS ji uděluje od roku 2018, kdy se jejím prvním držitelem stal československý kosmonaut Vladimír Remek. V roce 2019 toto ocenění od nás převzal nestor československé kosmické diplomacie Luboš Perek, v roce 2021 spisovatel a novinář Karel Pacner a v roce 2022 astronom Petr Lála za jeho celoživotní přínos československé i světové kosmonautice. A laureáty této ceny za rok 2023 jsou manželé Andrew a Indira Feustelovi, za jejich dlouhodobou

Obr. 17 Společná fotografie i s Krtečky na závěr programu.

a mimořádnou podporu kosmonautiky mezi českými studenty i laickou veřejností.

JŽ: *Od roku 1980 jste uspořádal již více než 1 800 přednášek a besed o kosmonautice, publikoval jste přes 250 článků v denním tisku, odborných a populárně-vzdělávacích časopisech, natočil více než 170 televizních a více než 400 rozhlasových rozhovorů a komentářů k událostem v kosmonautice. Mohl byste nám říci, pro koho nejraději přednášíte a proč?*

MH: Nejraději přednáším pro děti. Hlavně pro menší děti. Je na nich znát tu radost z informací, které nasávají „jak houba vodu“. A na druhou stranu je přednášení pro ně hodně náročné. Velice rychle a velice důrazně dají totiž najevo, když jim říkám něco, co je nezajímá nebo nebaví. Nebo když jim to říkám tak, že je to nezájme. A druhou skupinou, kterou mám na svých přednáškách moc rád, jsou staří dědečkové a babičky v klubech seniorů nebo na programech univerzity třetího věku. Tam je to hodně o vzájemném dialogu, nejenom o mém povídání. Vždy si program pro ně plánuji tak, aby tam bylo hodně času na jejich dotazy. Tedy spíš vzpomínky, protože oni tu nejslavnější éru kosmonautiky, kdy Apollo létala na Měsíc, zažili na vlastní kůži. A tak si o tom hodně povídáme, já jim spíš pouze nahazuji určité body a oni krásně vzpomínají a vracejí se do svého mládí. A velice často se tam i já dozvím něco zajímavého, co jsem třeba vůbec nevěděl, ale ten děda si to dodnes pamatuje. Protože právě on zlatil desky pro první československý Magion (ano, s takovým pánem jsem se opravdu na jednom programu potkal!).

JŽ: *Jak vnímá tuto vaši velkou „kosmonautickou“ vášeň vaše rodina? Podporuje vás? A kde vlastně všechny své exponáty uchováváte?*

MH: Ano, manželka mne podporuje. A synové tolerují... Podporu doma mám, alespoň prý nechodím do hospody. I když o mých modelech, figurkách, kosmoplyšácích a dalších drobnostech, které mám v pracovně všude po poličkách, se manželka občas neuctivě vyjadřuje jako o „pracholapačích“. Ale jinak dobré... Mám většinu svých „pokladů“ ve své pracovně. Pořádané fotografie a dokumenty v šanonech na poli-

cích, knihy ve dvou knihovnách, modely a všechno ostatní na poličkách. Výhodou mého oboru je to, že se i s celoživotními poklady vejdu do jedné místnosti. Nevíte ale náhodou o nějaké kabině kosmické lodě zdarma? Nebo o zapomenutém zaparkovaném raketoplánu? Na zahradě bych na to místo určitě našel...

JŽ: *Kosmonautika je pro vás celoživotním zájmem, láskou i vášní. Jakmile se někde u nás či ve světě něco nového v této oblasti šustne, vy to víte většinou hned vzápětí. Čeho si nejvíce ceníte na této své „práci“?*

MH: Tato práce je pro mě zároveň i celoživotním koníčkem a těší mě, že jsme za ty roky mohli pomoci mnoha mladým studentům v jejich cestě za kosmonautikou. A i nadále každý rok hledáme mladé kosmonauty, např. pro vzdělávací program Expedice Mars a podobné akce.

První generace studentů, se kterými jsem po roce 2006 v České kosmické kanceláři začínal, je dnes už v nejlepší a nejvýkonnější pracovním věku. A s potěšením sleduji, jak se někteří z nich uplatňují i v oborech těsně souvisejících s kosmickou vědou a lety do vesmíru. Dnes naši tehdejší studenti, účastníci našich vzdělávacích programů, pracují třeba pro americkou NASA, v Evropské vesmírné agentuře ESA nebo pro EUSPA v Praze. Další studují nebo i vyučují na prestižních světových univerzitách náročné vědecké a technické obory.

Vždycky když s nimi někde mluvíme nebo se o nich a jejich kariéře dozvím třeba ze sociálních sítí, tak si říkám, že snad na tom jejich úspěchu mám alespoň malinkou zásluhu i já. Snad ano.

JŽ: *A na závěr bych se vás ráda zeptala, na co se v budoucnosti kosmonautiky nejvíce těšíte?*

MH: Chtěl bych se dočkat chvíle, kdy se některý z českých (a našich) studentů dostane do vesmíru. A nové přistání na Měsíci – na to se těším moc. I když z hlediska sběratele autogramů to pro mě nebude už tak růžové, protože asi nebude v lidských silách získat podpisy všech, kteří tam poletí. Ale budu se o to i nadále samozřejmě snažit.

JŽ: *Děkuji vám za rozhovor.*

Všechny fotografie: © archiv Milana Halouska